

Navada je, da mora recenzent pri ilustrovani knjigi reči, katero tudi o ilustracijah. Kot lajik rečem, da nam sličice ugajajo. Že to je mnogo, da se človek na prvi pogled ne prestraši grozних znakov diletantizma, kakor jih je po Mohorjevih knjigah le preveč. Mislimo pa, da se ne zamerimo strokovnjakom, če rečemo, da so nekatere sličice res izborne. Upamo, da ostane Ivan Vavpotič Družbi stalen sotrudnik.

Ivan Orel.

Slovtvo in pravo. Letos sem vsled posebnih sedanjih razmer prejel knjige Družbe sv. Mohorja zelo pozno v roke, že potem, ko sem prečital razne ocene o njih. In kakor čez vse te knjige, je razlito tudi čez vse te ocene nekaj, kar bi še najbolj označil z besedo — tiha resignacija. Nič burnega, nič veselega, nič novega ne tu ne tam. Solidna konservativnost, kakor se spodobi za staro, priznано tvrdko... V mislih imam tu v prvi vrsti leposlovne spise, na katere se te ocene večinoma tudi nanašajo, kadar se tako na splošno odpravijo Mohorjeve knjige. Grudnova „Zgodovina“ dobi, kakor se spodobi, itak vedno posebno rubriko. Ni pa dvoma, da je tudi knezoškofa Jegliča „Mesija“ v svoji stroki knjiga prav posebne vrste, le da je naravno, če se jo odrine med nabožne knjige in s tem tudi že odpravi.

Glede teh leposlovnih spisov sem torej v prvi vrsti rekel, da je nad njimi samimi in njih ocenami razlit duh tihe resignacije. Kakor smo se vdali, da nam Družba izda toliko in toliko pobožnih in nabožnih knjig, toliko gospodarskih in drugačnih poukov, tako smo se tudi glede leposlovja vdali, da že ne pričakujemo ničesar novega. Pisatelji so se naučili, kako se piše za ljudstvo, menda res ne od ljudstva, nego drug od drugega, — in skoro kakor bi bil napisal vse to en sam človek pod različnimi imeni, je drugo drugemu podobno. In potem je skoro naravno, da prečita za vso inteligenco te spise več ali manj površno dvoje, troje ljudi, kateri poročajo potem v leposlovne liste, povedo navadno tudi še vsebino, in stvar je odpravljena za leto 1914, potem 1915 i. t. d. In če bi se ti potem, ko sam dobiš knjige, zahotelo, da bi malo „kontroliral“, najdeš, da so imeli poročevalci na splošno prav... Kolikor se spominjam, so rekli na pr. glede „Večernic“ vsi tako nekako, kakor da je vse skupaj „navadna roba“. Mogoče bi bili lahko le še opomnili, da bi Iv. Troštova „Pod robom“ ne bila tako slaba stvar, da ni tako dolga, dolga, dolga in tako grozno poučljiva. Kar se pa F. S. Finžgarjevega „Konjička bom kupil“ tiče, je bilo povedano, da obdeluje sicer staro snov, a na izviren način. Jaz bi bil Finžgarjev spis brez te reklame prečital, ker imam vanj vero, da kaj prav slabega ne zagreši, oziroma da napiše vedno nekaj, kar je s tega ali onega stališča zanimivo. Tako je tudi ta stvar napisana vsaj živahno in brez vsakega nadležnega moraliziranja, in pa jezik je res sočen in domač. Mene vsaj niti „boglonašt“ brez užesc ne motijo; moti me pa — „nervozna“ naglica šivalnega stroja. Taka beseda v takem slogu je — konj. In potem, ljudje božji: Zmenimo se že enkrat, ali bomo res še vedno in vedno pisali mati „so rekli“. Da je narodno? Še marsikaj je, pa ne pišemo. In onikanje v nagovoru je še vedno bolj narodno, ker ga rabijo vsi Slovenci, nego to indirektno onikanje, ki ga cele dežele ne poznajo. Spoštovanja do „avtoritet“ od staršev gor do papeža s tem tudi ne bomo povzdignili, če ne z drugim...

Toda nekaj drugega mi je posebno pri srcu, ko sem vzel pero. V tej Finžgarjevi povesti najdemo namreč zopet nekaj, kar se pri nas vedno in vedno ponavlja skoro v vseh beletrističnih spisih, kjer se pisatelj-nejurist dotakne vprašanj, katera posegajo v pravo: da je namreč često cela zgradba postavljena na popolnoma zgrešen temelj. Menda mi pač nikdo ne pride z ugovorom, češ „kaj umetnika

brigajo paragrafi?" To poseganje v „področje prava“ samo najbolje dokazuje, kako važna „sestavina“ življenja samega so ti paragrafi. Kakor bi vsi debelo gledali, če bi nam pustil pisatelj tri leta hirati bolnika na koleri, tako tudi ne gre, da je pustil pred malo leti nekdo podedovati ženi celo moževo premoženje, čeprav je oni umrl brez oporoke in je imel tri brate. Cankarjev „Hlapec Jernej“ bi ne bil slabši, če bi bil tudi malo bolj „stvaren“. A tega res ne mislim v filistroznem smislu; zakaj potem bi ga morda niti ne bilo... Tem manj pa je dovoljeno pravo takorekoč pretvarjati, kjer hoče pisatelj ← učiti. Kupil je konjička na poskušnjo (§ 1080—1082, v našem slučaju še posebej § 1081. obč. drž. zak.) Res, da je napravil neumnost in je konju žimo na repu odrezal; toda ne verjamem, da se bo našel sodnik, ki bi v tem videl odpoved na njegova prava. In še marsikaj bi se dalo omeniti, ali nazadnje ne pišem za „Slov. pravnik“. Vprašam le: Kaj je hotel Finžgar učiti? Naj sin brezpogojno poslušá očeta, pa makar bi bil „amerikanec“ in oče tak starokopitnež, kakor ga slika pisatelj? Ali pa naj „kajžar in rokodelc“ v nobenem slučaju ne kupuje konj? Menda tudi ne? Torej naj se prevarjenec vedno rajši poravná, pa naj ga stane to tudi od 500 K celih 200 K in še strošek za notarja in „može“, torej vsaj kakih nadaljnih 30 K? Že res, da je baje „najbolj suha poravnava bolja od najdebelejše pravde“, toda tega mnenja se v ljudstvu vendar ne sme vzbujati, da se v slučaju, kakor je naš, ne bi rajši zateklo k sodniku po svojo pravico, pa makar da mu „sivolasi notar“, kateri je „peljal“ (!) že toliko pravná, to svetuje. Skoro bi stavil, da bi bil tako naš „amerikanec“ prihranil vsaj sto kronic... In privoščil bi jih bil ostalih 130 K gotovo bolj advokatu, ki bi jih bil „požrl“, nego debelemu lopovu. Pa da se razumemo: podpisani ni advokat in torej nima osebnega interesa pri stvari.

I. P—k.

Vladimir Nazor: Medvjed Brundo. Životinjski ep u 5 pjevanja. I. knjiga odabranih djela za školu. Izdavač i urednik dr. Branko Vodnik. Zagreb 1915.

Dr. Vodnik se je lotil zelo zaslužnega podjetja: podati prikladna šolska izdanja najboljših in najvažnejših del iz hrvatske književnosti in to tako, da pride za vsako književno vrsto in sovrsto v roke mladine vsaj po eno ali po dvoje najvrednejših del z uvodi o avtorjih in kjer bo treba, tudi z razlago. Tako naj bi niz literarnih del tega zbornika predstavljal hkratu niz najznatnejših hrvatskih pesnikov in prozaikov iz stare in nove književnosti. Tako knjižnico za privatno berilo mladine pa kani dr. Vodnik izdajati celò v svoji založbi in zato bo lastnemu podjetju tudi sam svoj urednik. Odbori in komisije so pri vseh enakih podjetjih le coklje; deset glav deset misli in okusov. Tu pa bo odločal dr. Vodnik sam, in da je za tako delo popolnoma kvalificiran, je dokazal že opetovano. Seveda prevzema tudi rizik, da mu kakšen zvezek „stališčarji“ odklonijo; no, uverjen sem, da se zavzame za eventualno s šolskega stališča zavrnjeno knjigo tem vneteje nešolsko občinstvo. Bivši odborniki Matice Slovenske vemo, kako grčeva je bila pot večine rokopisov preko odbora do izdaje in kako težko je bilo prav zato nabavljanje gradiva za Matične knjige. Kr. zemalj. tiskara v Zagrebu pa je postopala mnogo svobodneje in zato tudi briljantno uspešno: imenovala je dr. Nikola Andrića za urednika svoje Zabavne biblioteke ter izdala še ne v štirih letih — 46 knjig. Dela izbira, ureja in opremlja edin dr. Andrić s pomočjo svojih prevajalcev, in evo vam uspeha! Pred mano leži cel kup najboljših modernih romanov ruskih, poljskih, francoskih, laških, danskih, angleških, holandskih i. dr. avtorjev! Zvezki prav okusne opreme in lepega tiska izhajajo po 1 K ali v dvojnem obsegu po 2 K. Vsaka knjiga tvori zase celoto. Nobena ni brez avtorjevega životopisa ali kratke študije. In ljudje se trgajo